

РИТОРИКА РАДИКАЛЬНОГО ДЕФЛЯЦІОНІЗМУ РИЧАРДА РОРТІ

У статті розглянуто радикальну критику Ричардом Рорті значущості поняття істини у межах дефляційної теорії істини, яку він приписує Дональду Девідсону. Рортієву критику значущості поняття істини експліковано як таку, що є риторичним (художнім) перебільшенням наслідків критики кореспондентної теорії істини.

Ключові слова: Девідсон, дефляційна теорія істини, Рорті, семантична теорія істини, Тарський.

На відміну від світу матеріальних речей, у семантичному полі культури «дефляція» (зменшення цінності) – явище дуже поширене: поняття «вода», «вогонь», «апейрон», «свідомість» чи, скажімо, «істина» з часом перестали так багато важити у філософії, як у давнину. Переоцінка цих та багатьох інших понять є, здавалося б, цілком закономірною та доречною. Разом з тим, совість, добро, мораль, норма – поняття, які не варто поспішати знецінювати. Так чи так, різні варіанти дефляційних тлумачень такого поняття, як істина, є на сьогодні надзвичайно популярними серед аналітичних філософів. Ще популярнішим є радикальний дефляціонізм Ричарда Рорті, який вдало синтезував ідеї сучасної аналітичної філософії із континентальною європейською традицією. Із тавтологічності традиційного (кореспондентного) розуміння істини Р. Рорті висновує його «нецікавість». Однак, якщо загалом дефляційна теорія істини, образно кажучи, учиняє необмежений розпродаж предикатів істини, то радикальний дефляціонізм Рорті закликає не купувати неякісних дешевих товарів.

Так, виклик, кинутий філософії Р. Рорті, став надзвичайно яскравим епізодом в історії новітньої філософії. Не в останню чергу це відбулося через притаманну Рорті радикальність та красномовність, тобто, фактично, риторичність викладу. Проте, хоча риторика і приваблює читача, академічна філософія прагне її позбутися, адже міжособистісне, міжкультурне й історичне порозуміння вимагає дисциплінованості та логічної впорядкованості аргументації і словника. Відповідно, експлікація риторичності (у повсякденному негативному значенні цього слова) радикальних висновків, що робляться Ричардом Рорті із дефляційної теорії істини, буде корисною для виявлення більш поміркованих розвінчань метафізичних міфів кореспондентної теорії істини, щодо якої на сьогоднішній день найпоширенішою думкою є її перевантаженість симулякрами. Для цього буде проаналізовано інтерпрета-

цію Р. Рорті теорії істини Д. Девідсона, зафіксовано головні розбіжності висновків Д. Девідсона та Р. Рорті із твердження еквівалентності А. Тарського та наведено деякі критичні погляди, що висловлювалися стосовно Р. Рорті відомими сучасними дослідниками його спадщини.

Порівнянню поглядів Д. Девідсона та Р. Рорті присвячений значний масив вторинної літератури: наприклад, праці Акіл Білграмі («Чи є істина метою дослідження?: Рорті та Девідсон про істину»), Джефа Малпаса («Окреслення структури істини: Девідсон contra Рорті»), російської дослідниці Ніни Юліної («Деннет versus Рорті: метафоризм, реалізм і «базисний інстинкт»). У більшості критичних праць з цієї проблеми аналізується логічна відповідність аргументів Р. Рорті та Д. Девідсона. Щодо риторики Р. Рорті, їй також присвячено чимало праць, автори яких (Джон Мак-Камбер, Кейт Собер, Міхаель Кейсі, Черил Місак, Сьюзен Гаак та ін.) розглядають її головним чином у контексті Рортієвого проекту ліберальної утопії. На українських теренах, хоча Р. Рорті поступово входить до лав визнаних філософів і його доробок дедалі частіше стає предметом розгляду українських дослідників, аналітичне коріння його творчості зазвичай не береться до уваги. Проте при розгляді саме аналітичної аргументації Рортієвої позиції, що є творчою інтерпретацією поглядів його попередників та колег, риторичний радикалізм філософа втрачає аргументоване підґрунтя і обертається суперечливими силогізмами.

Оцінка поглядів Р. Рорті щодо поняття істини безпосередньо залежить від інтерпретації та оцінки його стратегії, що, в свою чергу, залежить від способу інтерпретації Р. Рорті. Бьйорн Рамберг серед стратегій прочитання Р. Рорті виділяє дві головні тенденції: дефляціоністську та демонізуючу [10, с.15]. Дефляціоністи, на думку Б. Рамберга, вважають, що Рортієва критика філософії (а отже, і поняття істини) не виключає його із контексту історичної тяглості філософії.

За такого прочитання Р. Рорті його радикальна критика поняття істини виявляється риторичним перебільшенням. Проте, якщо ми будемо стверджувати, що його критика істини є риторикою, яку можна відокремити від його значущої концепції, ми автоматично маємо стверджувати, що Р. Рорті має якусь позитивну теорію істини (у найширшому значенні), а це, в свою чергу, означає грубе ігнорування позиції Р. Рорті, який в усіх своїх текстах стверджує відсутність «цікавого» значення поняття істини.

«Демонізатори», як їх називає Б. Рамберг, занадто серйозно ставляться до критики Р. Рорті, вважаючи його радикалізм викликом раціональності, значущості інтелектуальної практики філософування. Такий підхід до прочитання Р. Рорті зазвичай має наслідком звинувачення його у всіх «гріхах» філософії: скептицизмі, релятивізмі, антиреалізмі, ідеалізмі, соліпсизмі тощо, до яких Р. Рорті також проявляє ворожість.

Окрім того, на нашу думку, варто виділити ще одну стратегію, протилежну «демонізуючій» та «дефляційній». Її можна передати словом «благоговіння»¹, адже провідники цієї стратегії занадто серйозно сприймають і підтримують впевненість Р. Рорті у тому, що він перебуває поза традиційними філософськими дискусіями і має імунітет до аналітичних контраргументів. У самого Р. Рорті впевненість у своїй непричетності до традиційних проблем філософії виражається, зокрема, у тому способі, яким він відповідає своїм критикам, постійно повторюючи, що вони у своїх аргументах спираються на непотрібний на сьогодні міф репрезентаціоналізму і тому він не буде брати участь у їхній мовній грі. Прикладами «обожнювальної» інтерпретації можуть бути праці Алана Малаховськи, Пауло Гіралделлі². Так, наприклад, А. Малаховськи стверджує, що «метарівень» Р. Рорті є принципово «екстрафілософським», «перформативним», і порівнює його при цьому із індійською філософією Мадхьяміки, яка (цитуює С.-В. Гантінгтона) «покладає себе у опозиції до філософської традиції», «хоча Кандракірти [будистський монах, засновник школи Мадхьяміки – прим. Т. М.] не захищає жодної сталої позиції, з цього не слідує, що його

аргументи є більшою мірою софістичними, оскільки їх справжнє значення потрібно віднаходити у їхній меті» [6, с. 21]. Тут йдеться про те, що особливість позиції Р. Рорті полягає якраз у тому, що він пропонує практичну настанову, «освітню філософію». За такого підходу, який, очевидно, схвалив би сам Р. Рорті, вважається, що попередні два не враховують цього важливого аспекту метапозиції Р. Рорті. За інтерпретації його метапозиції як «практично-настановчої», «перформативної» аналіз доцільності його критики поняття істини обертається, знову ж таки, питанням співвідношення теорії й практики, можливості практики поза теорією, можливості настановчої філософії поза теоретичною обґрунтованістю своїх настанов, тобто поза апеляцією до їх істинності і визнанням до речного, об'єктивного або необхідного статусу істини. В такому колі розгортається більшість суперечок довкола поняття істини у Р. Рорті.

У зв'язку із неухважністю першого підходу до радикальної відмови Р. Рорті від традиційної філософської проблематики і певною «недискурсивністю» третього, ми схилиємося до другого способу інтерпретації, що з усією серйозністю прагне розкрити суперечності Рортієвої риторики, показавши на основі аналітичних аргументів його попередників риторицизм (метафоричність) висновків Р. Рорті.

Свою «неопрагматистську» «метапозицію» Р. Рорті пов'язує із секуляризацією інтелектуального життя та його звільненням від заскорублених догм, що давно не виконують ніяких корисних функцій у суспільстві. Характерною рисою прагматизму, стверджує Р. Рорті, є відмова від самих питань про істину та усіх інших суміжних традиційних питань, що передбачають якусь відповідність наших тверджень, образів, конструкцій та мови деякій реальності, світові, сутностям речей. Така прагматистська відмова, як вважає Р. Рорті, подібна до сучасного ставлення до релігії: «не те, щоб ми знали, що “Бог” – це когнітивно беззмістовний вираз, або що його роль у мовній грі інша, ніж стверджувати факти, чи щось таке. Нам просто шкода, що це слово так часто вживається» [13, с. 98]. Прагматики, стверджує Р. Рорті, не заперечують таких понять як «істина», «сутність», «раціональність» тощо, а просто намагаються змінити предмет розмови, уникнути питання про якусь особливу природу цих понять, так само, як і «секуляристи» уникають розмови про Бога [11, с. xiv]. В цьому полягає відмінність його неопрагматизму від прагматизму Ч. Пірса, Дж. Дьюї, що пропонували позитивні теорії традиційних понять і проблем філософії (хоча Дж. Дьюї в інтерпретації Р. Рорті виявляється набагато ближчим до його неопрагматизму).

¹ Англійською мовою було би зручно назвати таку стратегію словом «inflationist», яке, окрім значення «збільшення цін», охоплює і протилежні до слова «deflationist» значення: «роздутість», «пиха», «чванливість». Але, здається, на відміну від терміна «дефляція», слово «інфляція» в українській термінології ще не набуло нееконімічних конотацій.

² Звісно, у буквальному значенні така стратегія виглядати-ме занадто суперечливою, хоча б з огляду на інтерпретаційну діяльність критиків, що передбачає розгляд аргументованості предмета дослідження. У буквальному, «чистому» вигляді такий підхід рідко зустрічається серед серйозних критичних досліджень, але зазвичай там, де метою є лише відтворення концепції Р. Рорті у загальних рисах.

Така позиція є надзвичайно близькою до прагматизму У. Джеймса, який є, напевно, найулюбленішим філософом Р. Рорті. Проте за своєю методологією неопрагматизм Р. Рорті відрізняється від прагматизму, зокрема, (і, можливо, головним чином) великою увагою до проблем сучасної аналітичної філософії. У. Селларс, В. В. О. Куайн та Д. Девідсон, згідно з Р. Рорті, здійснили ключовий поворот в аналітичній філософії, розкривши пустопоржні суперечності філософських пошуків. Їхні аргументи є вагомим підґрунтям тієї частини його філософії, у якій Р. Рорті взагалі вважає доречним використання логіко-дискурсивної (неметафоричної, нелітературної) аргументації на користь своєї антифілософської позиції.

У своїй критиці епістемічної нормативності (йдеться передусім про поняття істини) Р. Рорті великою мірою спирався на нібито дефляційну теорію Д. Девідсона, з якої висноував цілковиту непотрібність поняття істини. У своїй статті «Прагматизм, Девідсон та істина» Р. Рорті виділяє три можливі способи вживання поняття істини (у його «нецікавому» і єдино можливому тривіальному значенні):

- (а) стверджувальне (*endorsing*) вживання;
- (б) застережувальне (*cautionary*) вживання, у таких заувагах, як «Твоя гадка (*belief*), що *S*, повністю правомірна, але, можливо, не істинна», – нагадуючи нам, що правомірність (*justification*)¹ відносна щодо та не краща за гадки, які наводяться як підстави для *S*, і що така правомірність не є гарантією того, що справи підуть добре, якщо ми вважатимемо *S* «правилом поведінки» (Пірсове визначення гадки);
- (в) розлапковувальне (*disquotational*) вживання: говорити металінгвістичні речі типу «“*S*” є істинним, якщо і тільки якщо ____» [14, с. 128]

Перше значення передбачає психологічне або фактичне схвалення чи не схвалення пропозиції. У цьому випадку ствердження істинності пропозиції «сніг білий» означатиме, що мовець погоджується із тим (або стверджує), що сніг білий, а не, скажімо, синій або ж червоний. Згідно з другим визначенням предикат істинності, що відсувається у невизначену перспективу, виконує функції нагадування того, що наше вірування може виявитися хибним. Третє значення є суто умовною формально-логічною еквівалентністю. Усі три визначення є деякими варіаціями дефляційної теорії, яка протиставляється уявленням

¹ Переклад англійських термінів «*belief*» та «*justification*» як «гадки» та «правомірності» видається нам доречним для адекватного вирішення епістемічного трикутника гадки-правомірності-істини. Там, де, на нашу думку, цей контекст не є важливим, ми використовуємо українські терміни «уявлення» (або «переконання») та «обґрунтування».

про те, що істина є певною «властивістю» або «сутністю», природу якої можна дослідити. Прихильники дефляційної теорії істини (Готліб Фреге, Френк Рамсей, Альфред Айер, Віллард Ван Орман Квайн, Гартрі Філд, Пол Горвіч та ін.) вважають, що предикат істинності може бути усунений з пропозиції без суттєвої зміни її змісту і у цьому так чи інакше спираються на «I-конвенцію» А. Тарського:

X є істинним якщо і тільки якщо *P*,

де *X* – речення об’єктної мови, а *P* – його пояснення або переклад метамовою. Прикладом речення, який задовольняє умову принципу «Т-ковенції» є «“Сніг є білим” істинне, якщо і тільки якщо сніг є білим». Поняття істини, що слідує з цієї еквівалентності, згідно з А. Тарським, поєднує усі випадки даної еквівалентності. Оскільки «безкінечність» логічної кон’юнкції навряд чи може слугувати задовільним визначенням поняття істини, А. Тарський доводив можливість визначення поняття істини та будь-якого іншого семантичного поняття рекурсивним методом через звернення до іншого семантичного поняття, у даному випадку до поняття «виконуваності»: «речення є істинним, якщо воно виконується усіма об’єктами, і хибним у протилежному випадку» [17, с. 128]. При цьому А. Тарський застерігав проти метафізичного тлумачення семантичної теорії, та наголошував на неможливості визначення будь-яких критеріїв або умов істини. До того ж, А. Тарський вважав, що семантична теорія застосовна лише до формальної мови, але не до повсякденної («об’єктної»), сповненої парадоксів, таких як, наприклад, «парадокс брехуна», тому поняття істини може використовуватись лише у метамові, якою пояснюється об’єктна мова [17, с. 116].

Незважаючи на утвердження А. Тарським нейтральності семантичної теорії істини, він зазначав, що є деякий інтуїтивно прийнятний постулат, який може накладатися на його теорію і з яким навряд чи може хто-небудь не погодитись: «Як тільки нам вдається показати, що деяка емпірична теорія містить (або має наслідком) хибні речення, її більше не можна вважати прийнятною» [17, с. 142]. Такий обережний коментар А. Тарського, який фіксує корисну наявність інтуїтивного розуміння поняття істини ускладнює однозначність дефляційних висновків із його семантичної теорії. Адже з нього випливає, що А. Тарський був схильний приймати положення про існування деякої ідеальної межі руху теорій, яка, проте, не може бути ніяк прояснена.

Натомість дефляціоністи із «конвенції-I» роблять висновок про непотрібність і неважливість поняття істини.

Твердження (речення, пропозиція) «Істинно, що сніг є білий» еквівалентне твердженню (реченню, пропозиції) «Сніг є білий». Р. Рорті вважає, що цей висновок впливає і з теорії Д. Девідсона.

Д. Девідсон пропонує розширити застосування семантичної теорії істини А. Тарського і до повсякденної неформалізованої мови. Визначення поняття істини А. Тарського є недостатньо змістовним для Д. Девідсона. На думку Д. Девідсона, істина тісно пов'язана із віруванням та значенням і це те, що А. Тарський не враховував, оскільки його семантична теорія стикається зі складнощами у застосуванні до випадків, коли значення змінюється або ж у вирішенні проблем перекладу.

При цьому Д. Девідсон зовсім не погоджується із радикально дефляціоністською інтерпретацією теорії істини Тарського. Із еквівалентності-І дефляціоністи висновують непотрібність істини, рівнозначність пропозиції, яка містить предикат істинності із тією самою пропозицією без предикату істинності. Натомість Д. Девідсон наголошує на тому, що еквівалентність-І є окремим випадком істинності тверджень, тобто поняття істини, як уже говорилося, може визначатися лишень як необмежена сукупність таких випадків. Друге ж, більш специфіковане, визначення істини А. Тарського через семантичне поняття виконуваності слушно встановлює зв'язок поняття істини із іншими семантичними поняттями, проте рекурсивному визначенню А. Тарського не вистачає обґрунтування, яке можливе лише у зверненні до поведінки мовців. А. Тарський, згідно з Д. Девідсоном, правильно показав спосіб, у який потрібно аналізувати поняття істини (його фіксація як деякого метатеоретичного поняття), але не врахував необхідність дослідження місця цього поняття у поведінці людей [4, с. 295]. Д. Девідсон висновує з концепції А. Тарського важливість експлікації поняття істини як певної моделі або структури (pattern) формування у людей уявлень і раціональності [4, с. 295]. Таким чином, Д. Девідсон, всупереч Р. Рорті, стверджує, що поняття істини саме по собі є важливим пояснювальним (explanatory) поняттям. При цьому він відмовився від думки, що його теорія є певним варіантом кореспондентної теорії, що також містить у собі кореспондентну теорію. Д. Девідсон погоджується з Р. Рорті, що кореспондентна теорія істини не виражає ніякого цікавого значення поняття істини: відповідність якогось твердження реальності, факту означає лишень істинність цього твердження. Проте, хоча Д. Девідсон є критичнішим до кореспондентної теорії істини за його попередника (класичні визначення поняття істини А. Тарський вважав смутними відповідника-

ми або наслідками його семантичного визначення), його позиція щодо поняття істини є, все ж таки, не такою радикальною, як її інтерпретує Р. Рорті.

У теорії істини Девідсона поняття істини розглядається як базове поняття, що лежить в основі можливості порозуміння мовця та інтерпретатора і вимагає певної конвергенції у мовній поведінці між тими, хто обмінюється словами [4, с. 310]. Натомість Р. Рорті вважає, що, по-перше, те, що Д. Девідсон розуміє під своєю «теорією істини», можна також назвати і «теорією складної поведінки» або «теорією обґрунтовуючої (*justificatory*) поведінки» [12, с. 25], і, таким чином, обійтися без поняття істини; а по-друге, що єдиним нормативним принципом у дослідженні моделей аборигенів (*natives*), необхідність якого Д. Девідсон фіксує з допомогою поняття істини, є «милосердя» [12, с. 26]. Принцип милосердя Девідсон називає також «принципом пристосування» – припущення того, що більшість із гадок досліджуваної мови є істинними.

Це холистичне припущення пов'язане із розвінчанням Д. Девідсоном так званої «третьої догми емпіризму», яке Р. Рорті вважав кульмінацією критики аналітичної філософії. Вона полягає у розрізненні концептуальної схеми та змісту, або структури досвіду (організуючої сітки, мови) та даних (даних чуттєвості, багатоманітного, власне досвіду). Д. Девідсон стверджує, і це є принциповим для Р. Рорті, що концептуальну схему неможливо відділити від змісту, який вона охоплює [3, с. 183-198], і, що немає таких фактів, які б робили наші концептуальні схеми істинними, або хибними: «Нічого, ... жодна річ не робить речення чи теорії істинними: ні досвід, ні подразнення поверхні, ні світ не можуть зробити речення істинним... Речення «Моя шкіра тепла» істинне якщо і тільки якщо моя шкіра тепла. Тут немає референції до факту, світу, досвіду, чи частини свідчення (*evidence*) [3, с. 194].

Таким чином, Д. Девідсон поширює семантичну теорію істини на мову повсякденності, а семантика відповідає у нього так званій «філософії мови польового лінгвіста», де питання про істину, як зазначає Р. Рорті, стає питанням про стороннього спостерігача мовної гри [14, с. 132]. У семантиці Д. Девідсона єдине можливе значення поняття істини, а саме те, яке використовується польовим лінгвістом, передбачає положення, згідно з яким істинне речення іноземною мовою – це істинність його перекладу; істиною є відповідність мови тому, як ми розуміємо світ, що є, звичайно, тавтологічним твердженням.

З «філософії польового лінгвіста» безпосередньо впливає висновок, що більшість наших

уявлень є дійсно істинними, і підтвердженням тому, як стверджує Р. Рорті, є той факт, що за великим рахунком, множина наших уявлень насправді не дуже змінилася з ХІІІ ст. [15, с. 13]. І оскільки більшість наших уявлень про світ є істинними, відповідно, у нас є усі підстави говорити, що ми перебуваємо в межах досяжності світу, і, як стверджує Р. Рорті, ми автоматично будемо «в межах досяжності світу» незалежно від того, чи матимемо робити якісь безпомилкові фундаментальні ствердження.

Дефляційне значення є, за Р. Рорті, наслідком неможливості перевірки значущості поняття істини. Тому, коли Д. Девідсон говорить про істинність нашого і не-нашого розуміння світу він, на думку Р. Рорті, має на увазі повсякденне, а не змістовно значуще вживання поняття істини. Для Д. Девідсона те, що поняття істини лежить в основі усіх наших уявлень навпаки підтверджує його значущість, і свідченням тому є сама можливість комунікації. Відповідь філософів на питання про цікавість чи нецікавість гуманітарного дослідження принципів комунікації і мовної поведінки складно уявити негативною. Без старої кореспондентної теорії істини філософія для Р. Рорті втрачала свій сенс, і тому він закликав до (або ж констатував) трансформації філософії у літературу.

Окрім Д. Девідсона, мало хто із сучасників Р. Рорті погоджується із його радикальною вимогою позбутися поняття істини. Різний сенс вкладається сучасними філософами у це поняття, але спільним є те, що воно безперечно залежить від нас, від наших пошуків, тлумачень і культурного простору, але є одночасно необхідним для усвідомлення цієї залежності. Це прикордонне поняття, яке позначає нормативність наших пошуків та спілкування всередині нашого логічно досяжного світу.

Радикальну вимогу позбутися поняття об'єктивної істини у Р. Рорті Сьюзен Гаак вважає наслідком спрощеного розуміння ним поняття істини. Між двома радикальними позиціями, які змальовує Р. Рорті, С. Гаак наводить ще чотири:

- (i) ірреалістична: твердження Р. Рорті про те, що «істина – це те, що ми можемо захистити перед усіма прибульцями»;
- (ii) прагматична: концепція гіпотетично ідеальної теорії Пірса;
- (iii) мінімально-реалістська теорія надлишку Рамсея;
- (iv) мінімально-реалістська семантична концепція А. Тарського;
- (v) сильний реалізм: кореспондентні теорії істини логічного атомізму Л. Вітгенштайна й Б. Рассела;

(vi) «грандіозно трансцендентальна»: концепція істини як копіювання віддзеркалених речей-у-собі [5, с. 133].

Відтак, на думку С. Гаак, множина альтернатив есенціалістському репрезентаціоналізму свідчить про те, що цікавість поняттям істини є досі легітимною, а позицію Р. Рорті вона називає «вульгарним прагматизмом». Ю. Габермас також охрещує позицію Р. Рорті непривабливою для нього назвою «радикального контекстуалізму», представники якого, так само, як і метафізики, стверджують безумовність своїх ідеалів. У випадку з Р. Рорті, це відмінне, гетерогенне, суперечливе; у випадку із метафізикою – єдине, тотожне, узгоджене [1, с. 255].

На подібні аргументи й закиди Р. Рорті відповідав, що виступає проти традиційних метафізичних розрізень типу відмінне, гетерогенне, суперечливе / єдине, тотожне, узгоджене, а отже, і проти вибудування ідіосинкразії у метафізичну картину світу. Щодо такого твердження Р. Рорті серед його критиків розповсюдженою є аргументація, котра показує приналежність Р. Рорті до метафізичної картини, проти якої він виступає. Г. Патнем, наприклад, стверджує, що Р. Рорті спирається на об'єктивістське поняття істини, Кейт Сопер аналізує погляди Р. Рорті як позитивний гуманізм, що передбачає нашу здатність вибудовувати світ згідно із нашими уявленнями про нього, вважати істинними лише ті положення, що задовольняють наші інтереси, тобто «розглядати нас самих як всесильних маніпуляторів істиною та значенням» [16, с. 118]. Дж. МакДавел також стверджує, що аргументація Р. Рорті прив'язана до дуалізму природи й розуму, що є предметом його критики [8, с. 154-155]. Ту саму думку підтримує і Черил Місак, стверджуючи, що Р. Рорті фактично відтворює дихотомію між нейтральними стандартами та відсутністю стандартів, коли повністю заперечує поняття істини і можливість абсолютного критерію [9, с. 14]. Джон МакКамбер виводить приналежність Р. Рорті до тієї самої дзеркальної сутності, яку він критикував, із його етноцентризму через те, що він лишає кожній мовній спільноті свою «самісність» [7, с. 60–65].

Р. Рорті стверджує також, що він перебуває поза межами традиційних проблем філософії, оскільки, на його думку, демократія є первинною щодо філософії, і саме тому постійно закликає до обґрунтування теорій їх суспільною користю (для кращої взаємодії із середовищем та уникнення болю). Проте, чи є критика центрального поняття для західного мислення корисною? Згідно з Р. Рорті, немає сенсу питати про концептуальну адекватність словника або переопису, окрім як їх оцінки з огляду на оригінальність та

сприяння зменшенню жорстокості. Але де взяти критерій встановлення різниці між порожньою балаканиною і такою, що сприяє зменшенню жорстокості? Питати Р. Рорті про такий критерій, або адекватність словника, як зазначає Дж. Мак-Камбер, – це все одно, що вимагати філософськи відповідальне розуміння безвідповідальності [7, с. 67]. У зв'язку з цим Міхаель Кейсі стверджує, що Р. Рорті, приймаючи і схвалюючи релятивізм і одночасно заперечуючи його як неспівмірний ні з переконанням, ні з життям, а також вимагаючи дивитися на випадковості іронічно, насправді приймає нісенітницю (*meaninglessness*) як умову досвіду [2, с. 79].

Але, звичайно, є вимір, в якому критика Ричардом Рорті поняття істини без сумніву є суспільно корисною: це передусім його настанова до толерантності, поваги до думки іншого і боротьба із подекуди поширеним снобізмом філософів. В контексті історії філософії та поза «метарелятивізмом» Р. Рорті критика субстанціалістської, репрезентаціоналістської і радикально-фундаменталістської концепції істини є вагомим внеском у розвінчання непотрібних міфів у філософії та культурі. Поза таким радикальним дефляційним тлумаченням поняття істини його визначення Ричардом Рорті є надзвичайно проблематичним, але «цікавим» і вартим подальших досліджень.

1. Габермас Ю. Єдність розуму в розмаїтті його голосів / Ю. Габермас // Єрмоленко А. М. Комунікативна практична філософія. – К.: Лібра, 1999. – С. 255–282.
2. Casey M. A. Chapter Three: Rorty: The Post-Metaphysical Solution to Meaninglessness / M. A. Casey // *Meaninglessness: The Solutions of Nietzsche, Freud, and Rorty*. – Lanham, Md.: Lexington Books, 2002. – P. 77–114.
3. Davidson D. On the Very Idea of the Conceptual Scheme / D. Davidson // *Inquiries into Truth and Interpretation*. – Oxford: Oxford University Press, 2001. – P. 183–198.
4. Davidson D. The Structure and Content of Truth / D. Davidson // *The Journal of Philosophy*. – 1990. – LXXXVII. – N. 6. – P. 279–328.
5. Haack S. Vulgar Pragmatism: An Unedifying Prospect / S. Haack // *Rorty & Pragmatism: The Philosopher Responds to His Critics*. – Nashville: Vanderbilt University Press, 1995. – P. 126–147.
6. Malachowski A. R. Richard Rorty / A. R. Malachowski. – Princeton: Princeton University Press, 2002. – 200 p.
7. McCumber J. Irony and Redescription as Challenges to Ousia / J. McCumber // *Philosophy and Freedom: Derrida, Rorty, Habermas, Foucault*. – Bloomington: Indiana University Press, 2000. – P. 61–74.
8. McDowell J. Mind and World / J. McDowell. – Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1994. – 191 p.
9. Misak C. J. Truth, Politics, Morality: Pragmatism and Deliberation / C. J. Misak. – London; New York: Routledge, 2000. – 182 p.
10. Ramberg B. Rorty and the Instruments of Philosophy / B. Ramberg // *Richard Rorty: Education, Philosophy, and Politics*. – Lanham, Md.: Rowman & Littlefield, 2002. – P. 15–46.
11. Rorty R. Introduction: Antirepresentationalism, Ethnocentrism, and Liberalism / R. Rorty // *Objectivity, relativism, and truth: Philosophical Papers I*. – Cambridge; New York: Cambridge University Press, 1991. – P. 1–21.
12. Rorty R. Is Truth a Goal of Inquiry? Donald Davidson versus Crispin Wright / R. Rorty // *Truth and Progress: Philosophical Papers*. – Cambridge; New York: Cambridge University Press, 1998. – P. 19–42.
13. Rorty R. Philosophy as a Kind of Writing: An Essay on Derrida / R. Rorty // *Consequences of Pragmatism: Essays, 1972–1980*. – Minneapolis: University of Minnesota Press, 1982. – P. 72–89.
14. Rorty R. Pragmatism, Davidson, and truth / R. Rorty // *Objectivity, Relativism, and Truth: Philosophical Papers I*. – Cambridge; New York: Cambridge University Press, 1991. – P. 126–150.
15. Rorty R. The World Well Lost / R. Rorty // *Consequences of Pragmatism: Essays, 1972–1980*. – Minneapolis: University of Minnesota Press, 1982. – P. 3–18.
16. Soper K. Richard Rorty: Humanist or Anti-Humanist? / K. Soper // *Richard Rorty: Critical Dialogues*. – Cambridge, UK: Polity; Malden, MA: Blackwell, 2001. – P. 115–129.
17. Tarsky A. The Semantic Conception of Truth and the Foundations of Semantics / A. Tarsky // *Theories of truth*. – Malden, MA: Blackwell Pub. 2004. – P. 115–151.

T. Magdych

THE RHETORIC OF RICHARD RORTY'S RADICAL DEFLATIONISM

In the paper Richard Rorty's radical critique of the meaningfulness of the concept of truth within the deflationist theory of truth (ascribed by Rorty to Donald Davidson) is being analyzed. Rorty's critique of the meaningfulness of the notion of truth is shown to be a rhetorical overstatement of the consequences of correspondent theory refutation.

Keywords: Davidson, deflationary theory of truth, Rorty, semantic theory of truth, Tarsky.